

Mikulášek, Miroslav

K nedožitým šedesátinám Jaroslava Buriana

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1983, vol. 32, iss. D30, pp. 101-104

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107930>

Access Date: 13. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

předpoklady soustavné práce v historiografii divadla na Moravě a ve Slezsku (O divadle na Moravě, Olomouc, 1974 aj.). V oblasti divadelní vědy představil se Závodský jako cílevědomý systematik, který se podílel na vytváření základu pedagogického — struktury české teatrologie. Vedle *Úvodu do divadelní vědy* (1964, 1972, spolu se Zd. Srnou) předkládal příručky o teorii dramatu (1971), přispěl v poslední době studii *Frolematika divadelní režie* (Teória dramatických umení, Bratislava 1979, 1982), *Problematika divadelní dramaturgie* (SPFFBU D 23—24, 1976—1977), *Remarques sur la dramaturgie théâtrale* (Zagadnienia Rodzajów Literackich, 1978), *Súvzťažnosť zložiek v divadelnom artefakte* (Slovenské divadlo, 1977), *O kritike, najmä divadelnej* (Slovenské divadlo, 1974), *Problémy a úkoly marxistické kritiky* (Václavkova Olomouc, 1975) a dalšími.

K rozsáhlé činnosti Závodského patří i herecké medailóny a hesla do publikace *Postavy brněnského jeviště* (J. Srch, Vl. Pavlar, H. Krtičková, K. Kosina a mnoho dalších, stejně jako N. Balzarová a Lola Skrbková, jimž věnoval i samostatné studie) a pečlivě zpracovaná studie *Návraty Rudolfa Waltra ke komornímu typu divadla*, již přispěl i do publikace fil. fakulty UJEP ke stému výročí brněnského českého divadla *Thalia brunensis centenaria*. Stejně tak i mravenčí recenzentské práce, sledující v obdivuhodné celistvosti většinu toho, co v jeho čas se na brněnských jevištích odehrávalo, patří svým způsobem k historiografii brněnského divadla jako dokumentace.

Dílo Artura Závodského je uzavřeno. Jeho autor odešel dne 2. kvěna 1982 od rozdělané práce, mnoha plánů a závěrů. Čest jeho památce!

Zdeněk Srna

K NEDOŽITÝM ŠEDESÁTINÁM JAROSLAVA BURIANA

V roce 1982 by se dožil šedesáti let známý český rusista a literární vědec dr. Jaroslav Burian, CSc., docent filozofické fakulty UJEP v Brně. Jeho životní cesta se uzavřela 7. 7. 1980 po kratší těžké nemoci ve věku 58 let, v době, kdy působil jako lektor českého jazyka na pařížské Sorbonně. Za více než čtvrt století svého působení na filozofické fakultě se podílel na jejím organizačně politickém, odborném životě a chodu a jako pedagog vychoval početnou obec středoškolských učitelů, rusistů a slavistů.

Jaroslav Burian se narodil 15. září 1922 v České Třebové v početné rodině továrního textilního mistra. Obecnou školu navštěvoval v Brně-Žide- nicích na Tábořské ulici od r. 1928 do r. 1933. Středoškolská studia absolvoval v letech 1933—1941 na 4. čs. státním reálném gymnáziu v Brně. Po absolvování abiturientského obchodního kursu (1941—1942) byl za německé okupace ČSR totálně nasazen — stejně jako celá jeho generace — jako pomocný dělník na stavbě firmy Boswan & Knauer hornického sídliště v Kato- vicích v Horním Slezsku (1942—1943). Po revmatickém onemocnění byl

pracovním úřadem přerazen do Českomoravských strojiren v Praze-Karlíně, kde pracoval až do konce druhé světové války.

Po osvobození ČSR r. 1945 vstoupil na filozofickou fakultu brněnské univerzity a v letech 1945–1950 zde vystudoval obor ruština–čeština. Jeho učiteli byli mj. prof. F. Wollman, Fr. Trávníček, A. Grund, A. Kellner. Po krátkém působení na První průmyslové škole v Brně (1. 9. 1949 – 1. 2. 1950) se stal od 1. 3. 1950 smluvním výpomocným asistentem Slovanského semináře FF UJEP se zaměřením na ruskou literaturu. Byl jedním z prvních českých rusistů, kteří v padesátých letech získali vědeckou kvalifikaci na vysokých školách v SSSR. V roce 1951 byl vyslán ministerstvem školství na doporučení prof. Fr. Trávníčka a F. Wollmana na interní vědeckou aspiranturu na filologické fakultě Lomonosovovy státní univerzity v Moskvě. Aspiranturu úspěšně ukončil obhajobou kandidátské disertace 6. 1. 1956 a získal hodnost kandidáta filologických věd. Po dvouměsíčním působení na Vysoké škole ruského jazyka v Praze se vrátil na katedru rusistiky FF UJEP v Brně, kde působil od 23. dubna 1956 – zprvu jako odborný asistent, později jako zástupce docenta (od 1. 3. 1963) a zástupce vedoucího katedry – až do jejího rozdělení v r. 1965 na část lingvistickou a literárněvědnou. 4. 11. 1965 se habilitoval a 1. 6. 1966 byl jmenován i ustanoven docentem pro obor ruská a sovětská literatura. V r. 1965 se ujal vedení nově zřízené katedry ruské a sovětské literatury a slovanských literatur, budoval ji jako organizačně samostatné vědeckopedagogické pracoviště. Mnoho sil věnoval po skončení konsolidačního procesu na počátku sedmdesátých let (byl předsedou prvního konsolidačního výboru ZO KSC na FF od r. 1969) i práci ve funkci proděkana FF UJEP pro vědecký výzkum (1970–1974), kde osvědčil svou koncepční velkorysost a politicky angažovaný rozhled. Ve školním roce 1971/1972 působil také externě na pedagogické fakultě v Ostravě. Během svého působení vysokoškolského učitele vykonával řadu funkcí fakultního i celostátního významu – byl členem redakční rady fakultních Spisů, předsedou rigorózní komise pro obor slovanské literatury na FF, členem redakční rady časopisu Československá rusistika, celostátní oborové komise pro obhajoby kandidátských disertací, komise pro ruskou literaturu a realie při ÚV SČSP, členem Literárněvědné společnosti při ČSAV a SAK ČSR. Od 18. 11. 1975 působil úspěšně jako lektor českého jazyka na oddělení slovanských studií filozofické fakulty pařížské Sorbonny, kam byl vyslán ministerstvem školství.

Česká literární věda ztratila v Jaroslavu Burianovi zasvěceného znalce slovanských literatur, zvláště ruské a sovětské literatury, které se věnoval už od svých studií na brněnské filozofické fakultě. Právě v této oblasti se plně realizoval jeho talent, zahrnující i dar literárně umělecký. Jako odchovanec brněnské slavistiky (žák prof. F. Wollmana) a sovětské literárněvědné školy (aspirant B. V. Michajlovského) spojoval ve své vědecké a popularizační činnosti badatelskou erudici, zájem o historicko-teoretickou problematiku sovětské literatury (zejména románové formy) se zkoumáním společenskopolitických souvislostí, jevů a proudů. V okruhu jeho odborných zájmů spočíval i vztah ruské ústní slovesnosti a revoluční ruské poezie i otázky metodologie marxisticky pojaté literárněvědné komparatistiky.

Doc. dr. J. Burian byl zaníceným interpretem i šířitelem sovětské literatury, tvorby A. Tolstého, M. Šolochova, zejména pak díla Maxima Gorkého

ho. Ve své kandidátské disertační práci *Roman M. Gor'kogo Žizn' Klima Samgina. Otrazenije obščestvenno-političeskoj bor'by v romane i jeho čudožestvennyje osobennosti* (Moskva, MGU 1955) analyzoval ideově umělecko zvláště tohoto nejdůležitějšího prozaického díla M. Gorkého (v třetí, nejzajímavější kapitole autor mj. řeší problém „zrcadlové“ kompozice a „zrcadlového“ principu ve výstavbě postav; označuje žánr díla jako román filozofickohistorický). Habilitační práce J. Buriana *Románová díla M. Gorkého* (rukopis, Brno 1965) je pokusem obsáhnout spisovatelovu prozaickou tvorbu v ucelené monografické studii. Představuje fundamentální analýzu realistické linie ruské revluční literatury, která se stala dominující žánrově typologickou vrstvou a složkou socialistickorealistickeho umění. Osnovou Burianovy metodologické koncepce zde byla analýza společenskopolitických a ideologických determinant, tematických okruhů děl M. Gorkého. Jistá badatelská rezidua zůstala v zkoumání polarity a jednoty historičnosti a existenciálních koordinát a ideově estetických stránek zkoumaného artefaktu a také v důsledném, všestranném a systematickém průzkumu jeho morfologie. V práci je nicméně věnována pozornost vyjasnění druhových a kompozičních znaků a rysů románu M. Gorkého (filozofickohistorický román velké formy *Život Klima Samgina* je charakterizován jako odrůda románu-fleuve obrazyjící myšlenkové proudy zachycované doby) a sledují se alespoň zčásti filiace s jinými díly světové a ruské literatury. Burianova stěžejní monografická studie se vyznačuje ideovou vyhraněností, marxistickým přístupem, ukazuje přesvědčivě podíl Gorkého na formování estetiky socialistického realismu jako umění nového, revolučního světa. Burianovy společensky angažované a komparatisticky pojaté studie o románovém díle M. Gorkého patří u nás k nejlepším a důstojně se vřazují do kontextu gorkovské literatury vůbec.

Jak habilitační práce J. Buriana, tak i jeho dílčí časopisecké literárněvědné studie o evoluci sovětského románu *Zametki ob istokach sovetskogo romana i jeho problematika posle Oktjabrja 1917 g.* (SPFFBU D 14, 1967), *Razvitije ruskogo romana XX v.* (SPFFBU D 15, 1968), *Typizační a jiné tvárné postupy v románě Život Klima Samgina M. Gorkého* (SPFFBU D 20, 1973), v nichž je zkoumána tvaroslovná stránka románové formy, jsou příspěvkem k teorii sovětského románu a románu jako specifického literárního umění (*Historicko-typologická metoda a její uplatnění při studiu současné literatury*, Čs. rusistika 3, 1974). Smrt zabránila J. Burianovi, aby realizoval připravovanou práci o historickoteoretických otázkách vývoje ruské literatury přelomu 19. a 20. století.

J. Burian přispěl k rozvoji československé rusistiky i jako autor řady recenzí na publikace připravované do tisku, kandidátské disertace, habilitační spisy aj. S jeho vědeckou prací úzce souvisela i jeho intenzivní činnost překladatelská (vědecké stati, povídky a články v denním tisku, relace v rozhlasu), popularizační (v denním tisku, zvl. v *Rovnosti*, v rámci Socialistické akademie, ÚV SČSP, Státní knihovny M. Gorkého v Brně, Literárněvědné společnosti při ČSAV, Lidové univerzity aj.) i přednáškové a studijní pobyty (na univerzitě ve Voroněži, v Kluži, v Moskvě, Leningradě a v Leedsu). V r. 1971/1972 absolvoval studijní pobyt v Moskvě a Leningradě.

Badatelský profil J. Buriana dokresluje i účast na domácích i zahraničních vědeckých konferencích a sympoziích (IV. MSS v Moskvě, 1958; kon-

ference Šolochov a my, Lipsko 1965; mezinárodní symposium Padesát let sovětské literatury. Institut für Slawistik, Jena 1966; symposium o sovětské umělecké avantgardě, Bratislava 1967; mezinárodní symposium k 100. výročí narození M. Gorkého, Berlín 1968; VI. MSS v Praze 1968; mezinárodní konference o sovětské literatuře třicátých let, Olomouc 1969; mezinárodní symposium UNESCO Lidské a společenské hodnoty slovanských literatur, Varšava 1972; mezinárodní symposium Literatura, umění a revoluce, FF UJEP Brno 1973).

Život a dílo Jaroslava Buriana se uzavřely. Brněnská univerzita i naše vědecká a pedagogická fronta v něm ztratily talentovaného vědce a oblíbeného učitele. Jeho společenské kouzlo a duchaplnost bude všem, kdo ho blízce znali, trvale chybět.

Miroslav Mikulášek